

Intressant om blivande läkares världsbild

Ulla Josephson. **Världsbilden hos blivande läkare.** 98 sidor. Lund: Studentlitteratur, 1996. Pris ca 235 kr. ISBN 91-44-60251-0.

Recensent: chefsöverläkare Jan Dock, psykiatriska sektorskliniken, Norrtälje sjukhus.

Patient-läkarrelationen har alltmer kommit i fokus, och betydelsen av ett lyssnande, empatiskt förhållningssätt med siktet på patientens behov värderas allt högre. Inom ramen för ämnet medicinsk psykologi och samhällsmedicin/medicinsk etik har nu i snart två decennier kunskapen om människans vanliga psykologiska reaktioner i samband med sjukdom, vård, handikapp och död lärts ut.

Genom aktiv studentmedverkan (problembaserad inläring), återkommande handledd praktisk övning och seminarier under flera terminer (»strimman») integreras kunskaperna med ökade insikter som följd. Samtalskonsten har på de flesta kursorter tränats under en internatvecka, den så kallade Wretmarksveckan, uppskattad och högt utvärderad av studenterna.

Kursen i medicinsk psykologi brukar även innefatta etiska moment. Etik har ibland beskrivits som reflektion över vilka normer och värderingar som döljer sig bakom och visar sig i våra ord, handlingar och attityder.

Lämplig kursbok för »strimman»

Jag tycker det är etiskt motiverat att i läkarutbildningen – förslagsvis inom »strimma»-ämnet medicinsk psykologi – använda denna nya bok, som på ett pedagogiskt, lättöverskådligt och intresseväckande sätt behandlar världsbilden hos blivande läkare.

Författaren är en erfaren psykolog och pedagog (universitetslektor) inom ämnet medicinsk psykologi och har nu om arbetat sin doktorsavhandling »Life-view of medical students in Stockholm, Sweden», 1994. Boken är uppdelad i fyra delar. I den första klargörs en del teorier och begrepp, t ex del pluralistiska synsättet. Därefter be-

NYA BÖCKER

handlas tre världsbilder – en naturvetenskaplig, en evolutionistisk och en humanistisk. Författaren har inte haft för avsikt att ge någon mer uttömmande bakgrund, t ex idéhistorisk. I den tredje delen sammanfattas Kohlbergs studier kring moralisk utveckling, och författaren diskuterar några vanliga etiska problem med relevans för läkaren. Här finns rikligt material till diskussioner kring kärnområden såsom livskvalitet, prioriteringar, synen på självmord, individens ansvar, rättvisa.

Psykologiska och etiska frågor

I den avslutande delen sammanfattas avhandlingen, dvs 385 blivande läkares världsbild och deras syn på olika etiska påståenden. Dessa medicinare (termin 1, 5, 7 och 11) har jämförts med studenter i Linköping (termin 1 och 6), medicinska forskare (anatomi och histologi) samt ett slumpmässigt urval allmänläkare. Läs och ta del av resultaten! Genom att enkäten rörande bl a livsåskådningsfrågorna finns med tror jag inte att den reflekterande läsaren lämnas oberörd!

Författaren betonar hur viktigt det är för läkaren att känna till »innehållet i olika sätt att se på världen och att kunna växla mellan fler perspektiv». Författaren exemplifierar hur kunskapen om olika psykologiska försvarsmekanismer kan användas i kliniskt arbete.

I den omfattande referenslistan saknar jag två värdefulla böcker av den danska filosofiprofessorn Uffe Juul Jensen (»Sygdomsbegreper i praksis» och »Moralsk ansvar och menneskesyn»).

Från en intressant enkätundersökning, utförd vid Karolinska institutet av författaren tillsammans med Dick Mårtensson (1993), hämtas att studenter av idag är mer intresserade av psykologiska och etiska frågor än tidigare.

Författaren konkluderar att studenterna måste få fler möjligheter att diskutera etiska och även filosofiska frågor.

Bra underlag för seminarier

Denna bok är alldeles utomordentlig som ett stimulerande underlag för seminarier och smågruppsarbeten – gärna interdisciplinärt återkommande

under hela utbildningen inom ramen för »strimma»-ämnet medicinsk psykologi.

Den bör kunna vara till stöd för kliniskt verksamma lärare och handledare. Den kan även med fördel användas på ett likartat sätt i undervisningen på andra vårdlinjer.

En förstärkt utbildning kan resultera i en ökad medvetenhet i dessa frågor. Därför är en sådan satsning etiskt motiverad!

Detta en liten bok, och många kliniskt väsentliga problemområden önskar jag skulle ha fått mer utrymme. Med tanke på författarens långa undervisningserfarenhet och uppriktigt välskrivande sätt hoppas jag på en fortsättning – kanske en lärobok i medicinsk psykologi och etik? •

Vaccination mot graviditet – framtidens p-metod?

Ove Nilsson, Ragnar Mattsson, eds. **Frontiers in endocrinology. Immunokontraception.** Vol 12. 280 sidor. Rom: Ares-Serono Symposia Publications, 1995. ISBN 88-85974-21-X.

Recensent: docent Ian Milson, kvinnokliniken, Östra sjukhuset, Göteborg.

Intresset för forskning om nya kontraktiva metoder baserade på immunologiska principer har ökat på senare tid. Vacciner mot humant koriongonadotropin och mot obefruktade ägg och sädesceller har testats i olika djurmodeller och även på människa. Denna typ av forskning bedrivs av vetenskapsmän från vitt skilda ämnesområden, såsom immunologer, gynekologer, reproduktionsbiologer, mikrobiologer och onkologer. För att öka utbytet av idéer mellan dessa olika intressegrupper arrangerades på initiativ av B Ove Nilsson ett symposium i Uppsala, där en rad ledande internationella experter samlades för att gemensamt diskutera och utbyta erfarenheter om immunkontraception. Denna bok är en samling av de enskilda presen-

tationer som framfördes under symposiet.

Vaccin mot cancer, STD och graviditet

Olika vaccinationsprogram har använts framgångsrikt för att bekämpa infektionssjukdomar sedan några decennier. De immunologiska principerna som tidigare användes för att bekämpa vanligt förekommande infektioner testas nu i cancerforskning och i försök att tämja den växande befolkningsexplosionen samt i bekämpning av sexuellt överförbara sjukdomar (STD). Symposiet förde samman intresserade experter som beskrev problem och svårigheter associerade med bildandet av vacciner mot graviditet, sexuellt överförbara sjukdomar och cancer.

Fördelar med vaccination

I boken beskrivs vetenskapliga försök att utveckla vacciner mot bl a specifika glykoproteiner på spermies yta, äggets zona pellucida och mot humant koriongonadotropin.

Flera av författarna poängterar att det finns potentiella fördelar med immunologiska kontraktiva metoder jämfört med konventionella preventivmetoder, t ex inga metabola, endokrina eller menstruella biverkningar, ingen inverkan på sexualitet och oberoende av koitus, lätt distribuerade och med möjlighet till en förbestämmd effektduration.

Kliniska samband i forskningen

Det finns ett viktigt kliniskt samband mellan behovet av antikonception och STD-bekämpning. Det är därför ett välkommet inslag i boken att flera av författarna beskriver sin forskning för att få fram vacciner mot sexuellt överförbara sjukdomar. Studier hade gjorts bl a på frivilliga kvinnliga försökspersoner med syftet att jämföra de genitala slemhinornas lokala immunförsvar efter lokal intravaginal eller oral vaccination. De preliminära resultaten indikerade att lokal immunitet mot genitala infektioner kunde induceras även med intravaginal vaccination.

Hög vetenskaplig kvalitet

Boken beskriver huvudsakligen den senare tidens utveckling av immunologiska kontraktiva metoder och är av hög vetenskaplig kvalitet. De immunologiska kontraktiva tekniker som beskrivs i boken